

Archeologienota

Diest, Turnhoutsebaan 2 – 6
Deel 2: Programma van Maatregelen

Inhoud

1	Administratieve gegevens	1
2	Overzicht maatregelen.....	2
3	Gemotiveerd advies.....	2
3.1	Datering en interpretatie onderzoeksterrein	2
3.2	Waardering archeologische vindplaats.....	2
3.3	Impactbepaling	3
3.4	Bepalingen van de maatregelen	3
3.4.1	Kennispotentieel verder (voor)onderzoek	3
3.4.2	Volledigheid van het vooronderzoek.....	4
3.4.3	Keuze verder vooronderzoek	4
4	Programma van Maatregelen	5
4.1	Administratieve gegevens advieszone.....	5
4.2	Onderzoeksopdracht	5
4.2.1	Afbakening onderzoeksterrein	5
4.2.2	Onderzoeksdoelstellingen.....	5
4.2.3	Onderzoeksvragen	5
4.3	Maatregelen proefsleuvenonderzoek	6
4.3.1	Methoden en technieken.....	6
4.3.2	Eventuele afwijkende methodiek.....	8
4.4	Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk.....	8
5	Lijsten.....	9
5.1	Plannenlijst.....	9
5.2	Tabellenlijst	9
6	Bibliografie	10

1 Administratieve gegevens

Algemeen

Naam site	Diest, Turnhoutsebaan 2 – 6
Ligging	Turnhoutsebaan 2 – 4 -6 , 3290 Diest, Vlaams-Brabant
Kadaster	Diest, Afdeling 1, Sectie B, Percelen 235B2, 235G3, 235T2, 235V2 en 253E3
Projectnummer BAAC Vlaanderen	2020-0317
Reeds uitgevoerd vooronderzoek	Bureauonderzoek (2020B20) Landschappelijk bodemonderzoek (2020B362)
Bewaarplaats archief	N.v.t.

Actoren

Auteur	Emmy Van Laere
Betrokken actoren	Inger Woltinge (archeoloog) Elke Mertens (archeoloog) Charlotte De Smet (aardkundige) Yared De Waele (aardkundige)
Betrokken derden	/

Plangebied

Oppervlakte plangebied	1.388 m ²
Oppervlakte advieszone	1.388 m ²
Kartering gewestplan	Woongebied (archeologische zone)

2 Overzicht maatregelen

Advies	Oppervlak / aantal	Tijdstip	Voorwaarde
Proefsleuven/-putten	1 proefsleuf	Na sloop van de bebouwing	Aktenaam van de archeologienota en sloop van de bebouwing

3 Gemotiveerd advies

3.1 Datering en interpretatie onderzoeksterrein

De oudste historische bronnen maken voor het eerst melding van de stad Diest in de 9de eeuw. De oudste kern was vermoedelijk omgeven door een aarden wal en gracht. In de 14de eeuw werd de eerste solide stadsomwalling aangebracht, bestaande uit stadspoorten, -torens en grachten. In de 19de eeuw werd de stadsomwalling vernieuwd en werd Diest een verdedigingsstad. Het plangebied is net ten noordwesten van de historische stadskern van Diest gesitueerd, net binnen de 19de-eeuwse stadsomwalling, maar volgens de CAI-kaart oversnijdt de 14de-eeuwse omwalling het plangebied net niet. Historische kaarten geven geen uniform beeld: op de ene kaart valt de versterking middenin het plangebied, op de andere dan weer net er buiten.

Het plangebied valt net binnen een vastgestelde archeologische zone. Deze zone is vermoedelijk gebaseerd op de 19de-eeuwse omwalling. Aan de hand van cartografisch bronmateriaal kan aangetoond worden dat het plangebied ofwel onbebouwd was ofwel in de stadsversterking gelegen is. Voor de oudere perioden (steentijden-metaaltijden-Romeinse periode) zijn geen historische kaarten voorhanden die interessant zijn voor het plangebied. Volgens de topografische kaart van 1933 – 1951 zou de eerste bebouwing ontstaan zijn in het plangebied en de directe omgeving van het plangebied. Een orthofotografische kaart van 1971, 1979-1990 toont een situatie die grotendeels overeenkomt met de huidige inplanting. Op de orthofotografische kaart van 1971 is zo goed als het volledige plangebied bebouwd (ca. 85%). Het plangebied omvat vandaag woningen met bijhorende tuin en tuinhuis.

In geomorfologisch opzicht bevindt het plangebied zich in de vallei van de Demer en in de depressie van Halen-Schulen. De Demer zelf stroomt meteen ten zuiden van de projectgrens. De bodem wordt binnen het plangebied gekarteerd als verstoorde bodem. In de omgeving van het plangebied komen alluviale gronden en -afzettingen voor. De landschappelijke ligging in een riviervallei in de directe nabijheid van een waterloop kan een belangrijke aantrekkingspool geweest zijn voor de mens in het verleden.

3.2 Waardering archeologische vindplaats

Alle boringen in het plangebied werden gekenmerkt door recente verstoring in de vorm van dikke ophogingspakketten die de volledige geboorde diepte in elke boring omvatte. Deze ophogingen werden benoemd als verschillende Ap-horizonten. De onderverdeling in deze verschillende horizonten gebeurde voornamelijk op basis van textuur, de aanwezigheid van kalk, hoeveelheid puin/grind, kleur en aandeel humus. De aanwezigheid van verschillende verstoorde/opgehoogde Ap-pakketten representeerden hoogstwaarschijnlijk verschillende fases van vergraving, nivellering en ophoging.

Ter hoogte van de woningen is op het DHM te zien dat deze hoger gelegen zijn. De hoogteverschillen in de tuinen zijn hoger gelegen opritten en verhardingen. De hoogteverschillen zijn abrupt binnen het

plangebied wat maakt dat het allemaal vrij onnatuurlijke hoogteverschillen zijn. Aangezien zowel boring 1 als 4 dezelfde verstoringen weergaven mag aangenomen worden dat deze resultaten geldig zijn voor het gehele plangebied, ook ter hoogte van de woningen.

De geplande kelder zal de ondergrond tot 3,27 m verstoren en dit voor een oppervlakte van ca. 927 m². De maximale diepte die bereikt kon worden tijdens de uitvoer van het landschappelijk bodemonderzoek was 270 cm. Echter, werd hier nog niet de onverstoorte moederbodem bereikt.

Bij eventueel verder vooronderzoek dienen verregaande veiligheidsmaatregelen genomen te worden om de uitvoer van een eventueel verder vooronderzoek mogelijk te maken.

Er is geen indicatie dat er nog onderliggende steentijd niveaus aanwezig kunnen zijn. Indien de stadgracht toch nog binnen het plangebied zou liggen is de kans zeer groot dat deze afgetopt is en of opgenomen is in verstoorte pakketten. Hierdoor zou slechts een kleine restant aanwezig kunnen zijn. Desalniettemin is het nog mogelijk deze aan te treffen binnen de contouren van het plangebied aangezien de moederbodem niet bereikt werd en de geplande verstoring dieper zal reiken dan de landschappelijke boring die het diepst gezet werd (2,7m).

Op basis van deze resultaten wordt de archeologische verwachting laag ingeschat maar er is wel nog een potentieel op kennisvermeerdering. Indien de stadgracht effectief nog aangetroffen kan worden betekent dit een kenniswinst voor de stadsontwikkeling van de stad Diest.

3.3 Impactbepaling

Binnen het plangebied zijn momenteel zes woningen met bijhorende tuin en tuinhuis ingepland. Voor de geplande werken dienen deze eerst gesloopt te worden. De aanleg van deze woningen zal al een zekere impact gehad hebben op de bodem. De sloop zal opnieuw een impact hebben. Nadien zal een woningcomplex met bijhorende ondergrondse parkeergarage ingepland worden. Deze parkeergarage zal zich op een diepte van ca. 3,30 m onder het maaiveld bevinden. De overige tuinaanleg en fietsparkeerplaatsen zullen een verstoringdiepte van ca. 1,5 m met zich meebrengen. De maximale diepte die bereikt kon worden tijdens het landschappelijk bodemonderzoek bedroeg 2,7 m. Hierbij werd de moederbodem niet bereikt

Hierdoor is er zeker een mogelijke impact op het potentieel aanwezig erfgoed voor het gehele plangebied.

3.4 Bepalingen van de maatregelen

3.4.1 Kennispotentieel verder (voor)onderzoek

De aanwezigheid van diepe verstoorte/opgehoogde pakketten wezen op een zeer diepe antropogene verstoring van het plangebied waarbij sporen en vondsten zijn verdwenen of uit context zijn gebracht.

De aangetroffen pakketten kunnen mogelijk een al dan niet recente opvulling zijn van de voormalige stadgracht. Aangezien de moederbodem tijdens het landschappelijk bodemonderzoek niet bereikt werd en de verstoring van de geplande werken dieper zal reiken dan wat kon geregistreerd worden met de landschappelijke boringen, is er nog een kans dat de stadsversterking aangetroffen kan worden binnen de contouren van het plangebied. Indien deze aangetroffen wordt is dit een grote kennisvermeerdering voor de stadsontwikkeling van de stad Diest.

3.4.2 Volledigheid van het vooronderzoek

Aangezien er nog een potentieel is op kennisvermeerdering is verder vooronderzoek aangewezen. Bijgevolg dient verder vooronderzoek te gebeuren in de vorm van een proefsleuvenonderzoek.

3.4.3 Keuze verder vooronderzoek

Tabel 1: Overzicht van de keuze onderzoeksmethode.

METHODE	MOGELIJK	NUTTIG	SCHADELIJK	NOODZAKELIJK	MOTIVATIE
PROEFSLEUVEN/ PROEFPUTTEN ONDERZOEK	JA, NA DE SLOOP	JA	NEE	JA	DE STADSVERSTERKING IS MOGELIJK NOG AANWEZIG BINNEN HET PLANGEBIED. DE AANWEZIGHEID HIERVAN KAN NAGEGAAN WORDEN VIA EEN PROEFSLEUVENONDERZOEK

Na het landschappelijk bodemonderzoek is gebleken dat er zich binnen het plangebied tal van ophogingspakketten bevinden tot een diepte van 2,70 m. De moederbodem werd niet bereikt. Hierdoor is het mogelijk dat het gaat om opvullingspakketten van de stadsgracht en dat er toch nog een (deel) van de stadsversterking aanwezig is.

4 Programma van Maatregelen

4.1 Administratieve gegevens advieszone

Naam site	Diest, Turnhoutsebaan 2 – 6		
Ligging	Turnhoutsebaan 2 – 4 -6 , 3290 Diest, Vlaams-Brabant		
Kadaster	Diest, Afdeling 1, Sectie B, Percelen 235B2, 235G3, 235T2, 235V2 en 253E3		
Coördinaten	Noordwest:	x: 197908.49	y: 187137.31
	Noordoost:	x: 197943.83	y: 187128.21
	Zuidwest:	x: 197896.09	y: 187088.50
	Zuidoost:	x: 197937.45	y: 187103.12
Oppervlakte advieszone	1388 m ²		

4.2 Onderzoeksopdracht

4.2.1 Afbakening onderzoeksterrein

Het hele terrein dient meegenomen te worden in het verder vooronderzoek.

4.2.2 Onderzoeksdoelstellingen

De doelstellingen van het verder vooronderzoek zijn dezelfde als de algemene doelstellingen van het vooronderzoek, zijnde het vaststellen van de aanwezigheid van een archeologische site en de karakteristieken en bewaringstoestand van deze site, alsook een analyse van de relatie met het landschap, de waarde en de impact van de geplande werken.

4.2.3 Onderzoeksvragen

Sporenbestand algemeen

- Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?
- Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?
- Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?

Sporenbestand specifiek

- Zijn er aanwijzingen van de laatmiddeleeuwse versterkingsgordel van Diest?
- Werden sporen van een gracht en/of aarden wal aangetroffen?

- Kan een fasering worden opgemaakt uit het grachtprofiel? Zijn er verschillende dempingsfasen aan te duiden en hoe zijn deze opgebouwd? Zijn er heruitgravingen van de gracht aanwezig?
- Zijn er resten van oeverbeschoeiing aanwezig? Zoja, waaruit bestaan deze?
- Zijn er aanwijzingen voor de aanwezigheid van een wallichaam? Hoe is dit opgebouwd? Zijn er resten of aanwijzingen van een palissade of stadsmuur aan te duiden?
- Hoe past de geregistreerde stadversterking in het beeld van de middeleeuwse stadsversterkingen? Zijn er opvallende kenmerken aanwezig?

4.3 Maatregelen proefsleuvenonderzoek

4.3.1 Methoden en technieken

Algemene bepalingen

Voor de algemene bepalingen aangaande de uitvoering van proefsleuvenonderzoek wordt verwezen naar de relevante hoofdstukken in de Code van Goede Praktijk.

Specifieke methodologie

Inplanting sleuven

Gezien de mogelijkheid dat de versterkingsgordel van Diest zich binnen de contouren van het plangebied bevindt, wordt een sleuf aangelegd die volledig ingezet moet worden op de profielregistratie van de mogelijke gracht.

Omdat uit de resultaten van het uitgevoerde landschappelijk bodemonderzoek bleek dat er al zeker tot 2,70 m-mv ophogingspakketten aanwezig zijn (die mogelijk onderdeel uitmaken van de grachtvulling), dient er voldoende breed aan het oppervlak gestart te worden teneinde de onderkant op diepte nog veilig te kunnen onderzoeken.

De sleuf dient idealiter in het midden van het plangebied aangelegd te worden opdat er langs de zijanten voldoende breed gestart kan worden met aanleggen en verder kan uitgebreid worden indien noodzakelijk. Vanaf een diepte van 1,20 m dient er trapsgewijs verdiept te worden omwille van de veiligheid.

De ligging van de gracht kan bovendien enigszins afwijken van de projectie op historische kaarten. Door de sleuf noord-zuid aan te leggen en in het midden van het plangebied te starten, wordt er voor gezorgd dat er zo veel mogelijk ruimte is om de oriëntatie van de sleuf aan de passen aan een eventueel afwijkende loop van de gracht, als die in het veld wordt vastgesteld. Het staat de veldwerkleider vrij de sleuf aan de ligging en loop van de gracht aan te passen.

Plan 1: Plangebied met inplanting proefsleuf, specifiek gericht op de profielregistratie van de aanwezige versterking (digitaal; 1:1; 25-02-2020)

Oppervlakte en dekingsgraad onderzoek

De oppervlakte en dekingsgraad bij dit proefsleuvenonderzoek is minder van belang. Er dient 1 sleuf aangelegd te worden die volledig gericht is op de profielregistratie van een mogelijk aanwezige stadsgracht.

Selectie vondsten

Alle vondsten die tijdens de aanleg van de sleuven en het opschaven, couperen en afwerken van de sporen worden aangetroffen, worden verzameld en geregistreerd. Bij relevante archeologische sporen of bodemeenheden wordt daarenboven actief op zoek gegaan naar vondsten. Enkel in sporen met een duidelijk recente ouderdom worden niet alle vondsten systematisch ingezameld.

Staalname

Er worden in regel geen stalen genomen tijdens het onderzoek. Enkel gevoelige en relevante archeologische sporen of bodemeenheden worden indien gewest bemonsterd. Deze bemonstering kadert echter niet binnen het beantwoorden van de onderzoeksvraagstelling zoals geformuleerd in de onderzoeksvragen. Dergelijke staalname en mogelijke verdere analyse van deze stalen dient dan ook bijkomend gemotiveerd te worden en gekaderd te worden binnen bijkomende onderzoeksvragen.

Referentieprofielen

Tijdens het proefsleuvenonderzoek worden geen bijkomende referentieprofielen geregistreerd, aangezien verwacht wordt dat de gracht het grootste deel van het profiel zal beslaan. Alle aangetroffen

lagen/horizonten worden wel per laag of horizont lithologisch en bodemkundig beschreven. Belangrijke bodemeigenschappen, zoals textuur, oxidoreductie, kalkgehalte, biologische processen, chemische processen, mineralogische processen en bodemhorizonten werden gedetermineerd en beschreven. De beschrijving van de profielen gebeurde conform de FAO guidelines for soil description en de Code van Goede Praktijk. De aangetroffen bodems werden gedetermineerd conform het Belgisch bodemclassificatiesysteem.

4.3.2 Eventuele afwijkende methodiek

In regel wordt het proefsleuvenonderzoek uitgevoerd zoals voorgesteld in de specifieke methodologie. Indien bepaalde omstandigheden een afwijkende methodologie of techniek vereisen, wordt dit door de erkende archeoloog gemotiveerd in de nota.

4.4 Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er worden geen afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk voorzien. Moesten er tijdens de uitvoering van het vooronderzoek met ingreep in de bodem redenen zijn waarom wel wordt afgeweken van de bepalingen in de code, dan worden deze gemotiveerd in het verslag van resultaten.

---

5 Lijsten

5.1 Plannenlijst

Plan 1: Plangebied met inplanting proefsleuf, specifiek gericht op de profielregistratie van de aanwezige versterking (digitaal; 1:1; 25-02-2020)..... 7

5.2 Tabellenlijst

Tabel 1: Overzicht van de keuze onderzoeksmethode. 4

6 Bibliografie

- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2020. *Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren (versie 4.0)*, Brussel. Available at: https://www.onroendergoed.be/sites/default/files/2019-03/CGP_V4_geen_TC_20190322.pdf.
- DE BIE, M., 1999. Extensieve prospectie op de Meirberg te Meer & Opgraving van Meer 5 en Meer 6 (Oud-Mesolithicum). *Notae Praehistoricae*, 19, pp.69–70.
- CROMBÉ, P., 2006. The Wetlands of Sandy Flanders (Northwest Belgium): Potentials and prospects for prehistoric research and management. *Nederlandse Archeologische Rapporten*, 31, pp.41–54.
- CROMBÉ, P., PERDAEN, Y. & SERGANT, J., 2003. The wetland site of Verrebroek (Flanders, Belgium): spatial organisation of an extensive Early Mesolithic settlement. In A. LARSSON, L., KINDGREN, H., KNUTSSON, K., LOEFFLER, D., ÅKERLUND, ed. *Mesolithic on the Move. Papers presented at the Sixth International Conference on the Mesolithic in Europe*. Stockholm, pp. 205–215.
- DEPRAETERE, D., DE BIE, M. & VAN GILS, M., 2007. Opgraving van de vroegmesolithische locus 7 te Meer-Meirberg (prov. Antwerpen). *Notae Praehistoricae*, 27, pp.83–87.
- DEPRAETERE, D., VAN GILS, M. & DE BIE, M., 2008. *Aanvullend archeologisch waarderingsonderzoek op het steentijdmonument Meer-Meirberg (Hoogstraten) en opgraving van de vroegmesolithische locus 7*, Brussel.
- LOUWAGIE, G., NOENS, G. & DEVOS, Y., 2005. *Onderzoek van het bodemmilieu in functie van het fysisch-chemisch kwantificeren van de effecten van grondgebruik en beheer op archeologische bodemsporen in Vlaanderen*, Gent.
- PERDAEN, Y. et al., 2011. Op zoek naar prehistorische resten in de wetlands van de Sigmacluster Kalkense Meersen. Prospectief en evaluerend archeologisch onderzoek in het gebied Wijmeers 2, zone D/E (Wichelen, prov. Oost-Vl.). *Relicta - Archeologie, Monumenten- & Landschapsonderzoek in Vlaanderen* 8, 8, pp.9–45.
- TOL, A.J. et al., 2004. *Prospectief boren; een studie naar de betrouwbaarheid en toepasbaarheid van booronderzoek in de prospectiearcheologie, Amsterdam (RAAP-rapport 1000)*.,